

HALK KÜTÜPHANESİ VE OKUMA SALONLARININ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞİMİ

Sema PARLAK

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi,

Prof. Dr. Dicle AYDIN

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi

ÖZET

Tarih boyunca insanların tecrübe ile edindiği bilgilerin toplandığı, saklandığı ve gerektiğinde paylaşımının yapıldığı mekânlar, kütüphane binaları olarak tanımlanmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde tek işlevli mekân olan kütüphane binaları günümüzde sosyal ve kültürel birimleri de içinde barındıran karmaşık fonksiyonlu yapılara dönüşmeye başlamaktadır. Halk kütüphaneleri her yaş ve seviyedeki insanın çeşitli ortamlarda ergonomik açıdan uygun donatılarla bilgi gereksinimini karşılayabileceği, boş zamanlarında bireysel ya da gruplar halinde vakit geçirebileceği ve çalışabildiği, kendine özgü mimari karakteri olan, koleksiyon ve verdiği hizmete göre de nitelikleri farklılaşan kamusal yapılardır. Günümüzde bilimsel ilerleme ve teknolojinin etkisiyle kütüphane yapılarında değişim ve gelişimler görülmektedir. Halk kütüphanelerinin ana mekânı olan okuma salonları bu değişim ve gelişimden doğrudan etkilenmektedir. Okuma salonlarının mekân boyutu, mekân düzeni, donatı elemanları, işlevi ve aydınlatma biçimi günümüzde kullanıcı ve teknoloji odaklı düzenlenmektedir. Bu seminerin amacı kütüphaneleri tanıtmak; halk kütüphanelerinin mekân organizasyonunu incelemek ve okuma salonlarının geçmişten günümüze gelişim ve değişimini ortaya koymaktır. Çalışma, kütüphaneler için belirlenmiş standartlarda (IFLA, Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği) yer alan ve yapılmış diğer çalışmalardan toplanan tasarım kriterleri çerçevesinde incelenmiştir. 21. yüzyılda belirlenen standart ve tasarım kriterlerine uygun yapılmış olan dört halk kütüphanesi, okuma salonları üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda okuma salonlarında raf dizilimi, oturma elemanları ve çalışma düzleminin çeşitliliğine bağlı olarak esnek mekân anlayışının ortaya çıktığı söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halk Kütüphaneleri, Kütüphane Binaları, Mekân Organizasyonu, Okuma Salonları

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlar, tecrübeleriyle edindiği bilgileri saklama ve gerektiğinde paylaşabilme isteğinde bulunmuş ve yaşadığı dönemin materyalleri ile aktarım sağlamıştır. Bu materyaller papirüs, taş ve matbaanın gelişim ile kâğıtlar, teknoloji gelişimi ile de dijital ortamlara kayıt yöntemleri olarak tarihsel süreç içerisinde değişim ve gelişim göstermiştir. Zaman içerisinde değişim ve gelişim gösterse de bilgilerin toplandığı, saklandığı ve paylaşımının yapıldığı mekânlar kütüphane binaları olarak tanımlanmaktadır.

Kitap anlamına gelen Arapça "kütüp" ve ev anlamına gelen Farsça "hane" kelimelerinden oluşmaktadır. Kütüphane binaları, yazılı eserlerin toplandığı, saklandığı, düzenlendiği ve kullanıcılara fayda amaçlı sunulduğu eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar ülkemizde Osmanlılarda oluşmaya başlamış günümüze varlığını korumuştur. Eski dönemlerde temel amaç eserlerin korunması iken zaman içerisinde hizmet etmek ön plana çıkmıştır. Cumhuriyetin ilanı, modernleşme çabaları ve eğitim sisteminin değişmesi yeni işlevleri beraberinde getirmiş; kütüphanelerin kültürel kurumlar olmasına neden olmuştur (Atılğan, 1991).

Kütüphaneler toplumun bilgi ihtiyacını gidermede, bilimsel araştırmalara bünyesinde barındırdığı kaynaklarla destek olmada, okuma alışkanlığı kazandırmada, bilgiyi aslına kaybetmesine izin vermeden gelecek nesillere aktarmada ve hizmet ettikleri grubun kültür seviyesini artırmada kullanılan kamusal mekânlar arasında yer almaktadır.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı kütüphanelerle ilgili bilgi vermek; bu kapsamda halk kütüphanelerinin program ve tasarım gereği ana mekânını oluşturan okuma salonlarının geçmişten günümüze değişimlerini ortaya koymaktır.

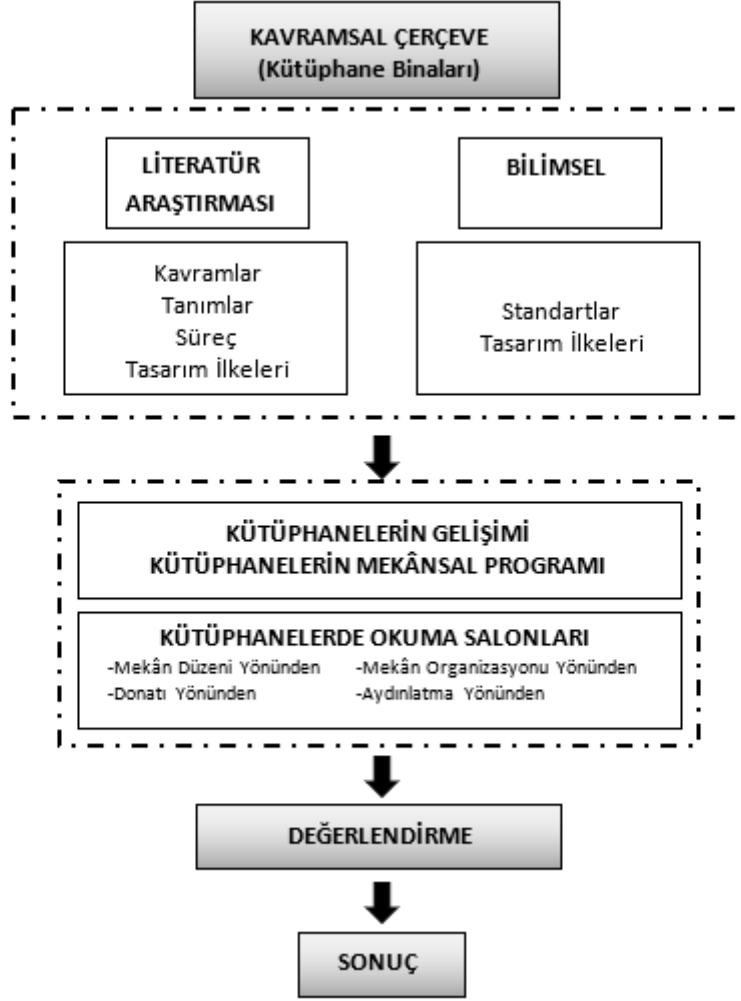
1.2. Kapsam

Çalışma kapsamında kütüphaneler ele alınmış; diğer kütüphane türlerinden daha fazla kullanıcı çeşitliliğine sahip olan halk kütüphanelerinin tarihi ve değişim süreci araştırılmıştır. Çalışma, kütüphaneler için belirlenmiş standartlarda (IFLA, Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği) yer alan ve yapılmış çalışmalardan toplanan tasarım kriterleri çerçevesinde incelenmiştir. Bu kapsamda geçmişten günümüze farklılaşmış bir mekân olan okuma salonları mekânsal özellikleri tespit edilmiş ve kullanım sürecine değerlendirme ölçütleri belirlenmiştir.

1.3. Yöntem

Çalışma kütüphanelerin geçmişten günümüze gelişimine bağlı olarak, halk kütüphanelerinin ve bu yapıların ana mekânı olan okuma salonlarının mekânsal değişimlerinin ortaya koyulmasına yöneliktir.

Bu çalışma; kavramsal analiz, değerlendirme ve sonuç olmak üzere üç temel aşamada yürütülmüştür (Şekil 1). Literatür araştırması ve bilimsel çalışmalardan elde edilen bilgiler kavramsal alt yapıyı oluşturmuştur. Kütüphane yapıları ile ilgili yayımlanmış standartlar ve belirlenmiş tasarım kriterleri ortaya koyulmuştur. Elde edilen veriler ile bu çalışma için uygun alan tespit edilerek kullanım sürecinde değerlendirme ölçütleri belirlenmiştir. Değerlendirme aşamasında okuma salonlarında geçmişten günümüze tespit edilen değişimler karşılaştırılmıştır.



Şekil 1.Yöntem Akış Şeması

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kütüphaneler

İnsanların bilgi, düşünce, sanat ürünleri ile tecrübelerini nesilden nesile aktaran bilgi kayıt ortamlarını derleyip düzenleyerek hizmete sunan kurumların başında kütüphaneler gelmektedir. Ulusların eğitim, bilim ve kültür yaşantılarında önemli sorumluluklar üstlenmişlerdir. İnsanlık bugünkü uygarlık düzeyine kütüphanelerin yardımı ile yükselebilmiştir (Atılğan, 1995). Gelecekte de teknolojiyi de içerisine dâhil ederek gelişmeye devam edeceği öngörülmektedir.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde kütüphane, "Yurttaşların yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar verebilme, bilgi, eğitim ve kültürlerini geliştirme, dinlenme ve özgür zamanlarını değerlendirme, bireysel ve toplumsal gelişim için gereksinim duyulan bilgiyi hiçbir ayırım gözetmeden ve bedelsiz sağlayan birer kültür ve yaygın eğitim kurumu olan Bakanlığa bağlı il, ilçe, şube halk, çocuk ve edebiyat müze kütüphanelerini kapsayan kamusal yapı" olarak tanımlanmaktadır.

Kütüphaneler tarihsel süreç içerisinde topluma faydalı olmayı amaçlamıştır. Bu süreçte siyasi, dini, askeri ve kültürel durumlarından etkilenmişlerdir. Dolayısıyla kütüphaneler bulunduğu yerin tarih ve kültürünü yazılı ve basılı eserler aracılığıyla, gelecek yüzyıllara koruyarak aktarmanın yanı sıra bulunduğu bölgedeki ekonomik, siyasi ve kültürel olarak etkilenen ve şekillenen, kültür kurumları tarihi içerisinde önemli bir yeri olan kuruluşlardır (Eroğlu, 1990).

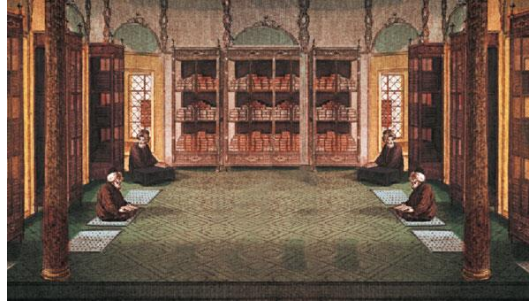
Kütüphaneler geçmişten günümüze kadar mekânsal organizasyonları ve hizmet anlayışları açısından değişimlere uğramıştır. Bina konum ve kullanım durumları farklılaşsa bile kütüphane binaları koleksiyon, kullanıcı, bütçe ve bina olmak üzere 4 temel unsurdan oluşmaktadır (Küçükcan, 2010).

Kütüphaneler üniversite, araştırma, halk, çocuk, okul, bebek gibi farklı türlere ayrılarak kullanıcı türlerinin değişiklik göstermesini ve kullanıcıya göre mekânın özelleşmesini sağlamaktadır. Kütüphaneler derme ve kuruluş amaçlarına göre dört temel gruba ayrılmaktadır (Anameriç, 2006). Bunlar:

- Millî kütüphaneler,
- Araştırma-ihtisas kütüphaneleri,
- Halk kütüphaneleri ve
- Okul kütüphaneleridir.

2.2. Halk Kütüphaneleri Oluşum Süreci

Osmanlı Dönemi'nde eğitim-öğretim faaliyetlerini kolaylaştırmak ve insanların bilgiye erişimini kolaylaştırmak amacıyla kütüphaneler kurulmuştur. Osmanlı Dönemi'nde ilk kütüphanelerin medreselerde kurulduğu düşünülmektedir (Eroğlu, 1990). İlk medrese Orhan gazi tarafından İznik'te kurulmuştur. Fakat ilk kütüphanenin kimin tarafından nerede inşa edildiği bilinmemektedir. Medrese içinde kütüphane anlayışı benimsenerek devamlılık göstermiş ve Yıldırım Bayezid döneminde 17. yy'dan itibaren hükümet merkezinden diğer şehirlere yayılmaya başlamıştır. Medrese kütüphaneleri duvarları üzerinde dolap nişleri bulunmaktadır. Nişler ahşap dolap kapaklarıyla kapatılmıştır. Zeminde ise hazır ve minderlerden oluşan kitap okuma alanı oluşturulmuştur (Şekil 2). Osmanlı Dönemi'nde bina ve bulunduğu konum özelliklerine göre farklı tiplerde kütüphaneler kurulmuştur. Bu dönem kütüphaneleri günümüze kadar gelen yazma eserler kütüphanelerinin temelini oluşturmaktadır.



Şekil 2. Medrese Kütüphaneleri (Erünsal, 2015)

Osmanlı Dönemi'nde medrese kütüphanelerinin yanı sıra bir diğer kütüphane tipi olarak cami kütüphanesi görülmektedir. Cami bitişiğinde kurulan cami kütüphaneleri genel birbirinin aynısı mimari karaktere sahip yapılardır (Eroğlu, 1990). İstanbul'da ilk cami kütüphanesi Fatih Cami'nde bulunmaktadır. Tekke, türbe, hastane ve esnaf kütüphaneleri de Osmanlı Dönemi'nde yaygın olarak görülen kütüphane tipleri arasındadır.

Osmanlı Dönemi'nde kurulan kütüphaneler arasında müstakil binalarda kurulan kütüphaneler mimari ve hizmet açısından dönemin nitelikli kütüphaneleri olarak görülmektedir. Bu yapılar şahsa ait yapılmış özel kütüphaneler olarak kabul edilmektedir. Müstakil kütüphane anlayışı İstanbul'dan başlayarak zaman içerisinde Anadolu'da yaygınlaşmaya başlamıştır. Zaman içerisinde bu kütüphanelerde okuyuculara kitapları okuyabilecekleri okuma alanı oluşturulmuştur.

Bu dönemin bilinen ilk müstakil kütüphanesinin 1661 yılında yapılan İstanbul Köprülü Kütüphanesi olduğu bilinmektedir (Anameriç, 2006). Köprülü Kütüphanesi'nin yapılması ile birlikte hem personel hem de koleksiyon bakımından kütüphaneler zenginleşmeye başlamıştır. Aynı zamanda müstakil kütüphanelerinde ibadet ve eğitim için mekânlar oluşturulmuştur (URL 1)Bahçe içerisinde tek bir oda şeklinde yapılan kütüphaneye 1872 ve 1910 tarihlerinde geçirdiği onarımlarla birlikte masa, sandalyeler ve kapalı raf koyulmuştur (Anameriç, 2006) (Şekil 3).



Şekil 3. İstanbul Köprülü Kütüphanesi Planı, Cephe Karakteri ve İç Mekânı (Anameriç, 2006)

Türk kütüphaneciliğinin altın devri olarak bilinen I. Mahmut Devrinde kütüphane kurulumu yaygınlaşmıştır. Zaman içerisinde devlet adamları Anadolu'da doğup büyüdüğü ve görev yaptıkları şehirlerde kütüphaneler kurmuşlardır.

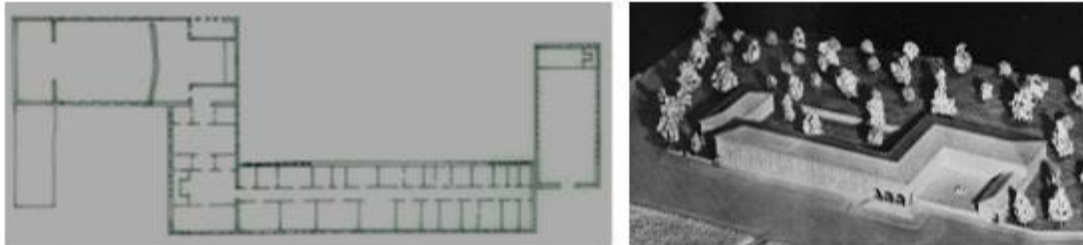
19.yy'dan itibaren medreselerin her yere yapılması, eğitim sonucu okuma yazma oranının yükselişi ve bilgiye ulaşmada sıkıntının olmaması vakıf kütüphanelerinin görevine olan ihtiyacı azaltmış dolayısıyla halk kütüphaneleri oluşumu bir süre daha ertelenmiştir. Eğitim sisteminin zaman içerisinde modernleşmesi yeni okuyucu kitlesinin oluşum ve kitleler arasında farklılıkların oluşması bilgiye ulaşmada sorunlar ortaya çıkarmıştır. Modern eğitim sistemine geçilmesi ile birlikte 20. yy itibari ile vakıf kütüphaneleri sadece geleneksel eğitim veren medrese öğrencileri ve bazı araştırmacılara hizmet etmiş; eski görevini yerine getiremez olmuştur. Bu süreçte modern eğitim sistemine uygun kütüphane arayışı devam etmiştir. Bu süreçte Alman bilim adamları üniversite reformu ile birlikte kaynakların derlenmesi, depolanması ve uygunluğuna göre dağıtılmasında Türk kütüphaneciliğine önemli katkılarda bulunmuşlardır (Yaşar, 2017).

1923-1938 yılları arasında dönemin eğitim, bilim, sanat ve kültür anlayışını göstermek ve bilgiye erişilebilirliği artırmak amacıyla kütüphane ve Türk kütüphaneciliği ile ilişkili kurumlar için çalışmalar yapılmıştır.

19 Şubat 1932 yılında yetişkinlere okuma yazma eğitimi vermek amacıyla halkevleri açılmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte batılılaşma çabaları sonucunda yeni kent merkezlerinde modernleşmeyi temsil ederek topluma eğitim, bilim ve kültürü benimseyen yeni bir bakış açısı kazandırmak hedeflenmiştir. Siyasi bir kuruluş olarak algılanan halkevi binaları aslında kamusal alan olarak tanımlanmaktadır (Durukan, 2006).

Bu kurum bireyin kişisel eylemleri için tasarlanmış tarafsız bir sahne olarak anlamlandırılan modernleşme olgusunun uygulaması olarak bilinmektedir. Her yaştan kişiye hitap eden kurumlardır. Halkevleri fikir alışverişinde bulunulan gerektiğinde halkı aydınlatmak amacıyla seminer ve toplantıların yapıldığı bir mekân olarak kullanılmıştır.

Halkevi binaları meydan üzerinde cami ve kiliselere yakın yerlerde konumlanmıştır. Bu yapıların plan ve cephelerinde modern mimarlığın temel tasarım kriterleri benimsenmiştir. Sade plan ve cephe anlayışı görülmektedir (Şekil 4).



Şekil 4. 1940 yılında yapılan Konya Halkevi Binası Plan (Durukan, 2006) ve Cephe Karakteri (Oran, 1940)

Halkevi binaları salon, idari kısım, derslikler, kütüphane, spor alanı, konaklama ve ihtiyaca göre müze mekânının organizasyonundan oluşmaktadır.

Her Halkevinde eğitim işlevinin yanı sıra bir “kütüphane” ve okuma odasının bulunması halkevinin ilk kurulma şartlarından. Genellikle alt katta bulunan kütüphane, halkın rahatlıkla girip çıkabileceği bir konumda yerleştirilmiştir. Halkevleri Talimatnamesinde (1932), "...en az 200 kişiyi toplayabilecek bir salonda, bir kütüphane ve bir iki çalışma odasından mürekkep ve açık hava jimnastiği yapılmaya müsait avluyu havi bir bina bulmak ve bunu en kullanışlı şekilde döşemek" şeklinde halkevlerinin açılma şartları arasında yer alır (Durukan, 2006).

Halkevi binalarındaki kütüphane mekânı ile fiziksel, psikolojik, kültürel ve sosyal açıdan gelişmesi hedeflenen topluma yeni bir kimlik kazandırmak amaçlanmıştır (Şekil 5). Halkevleri dokuz kolun birleşiminden oluşmuş kurumlardır. Dokuz koldan biri olan kitaplık ve yayın kolu, kütüphane ve okuma odaları kurarak halkın erişmek istediği konularla ilgili yayınlar yapmak için çalışmıştır (Anameriç & Rukanu, 2017).



Şekil 5. 1940'lı yıllarda İzmit Halkevi Kütüphanesi (Durukan, 2006)

1940 yılında kırsal yaşamda yaşayan insanlara okuma yazma öğretmek ve günlük yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla köy enstitüleri kurulmuştur. Köy enstitüleri mekân kurgusunu iş eğitimi, inşaat, ziraat ve kültür dersleri ve kütüphanecilik oluşturur. Köy enstitüleri mekân organizasyonunda depolar, yemekhane, lojmanlar, ambar, hamam ve revirde yer almaktadır (Çetin & Kahya, 2017).

1927'den 1946'ya kadar olan dönem içerisinde, halk odaları ve köy enstitülerinin kurulması ile birlikte kütüphane ya da kitaplık isimlerini almışlar, daha sonraki dönemlerde ise halk kütüphanesi olarak hizmetlerini sürdürmüşlerdir (Anameriç & Rukanu, 2017).

Cumhuriyet'in ilanından 1950'li yıllara kadar kütüphanecilikte eski bilgi kaynaklarını koruma, yazma ve denetleme işlemleri üzerine odaklanma olmuştur. 1950 yılında Milli Kütüphane açılmıştır. Bu olay Türk Kütüphanecilik Tarihi açısından dönüm noktası olmuştur.

1950'li yıllarda ise, halk ve çocuk kütüphaneleri sayısı artış göstermiştir. Bunun yanı sıra bilgi erişimi, bilgi organizasyonu ve bibliyografik denetim konularında standartlaşma çalışmaları yürütülmüştür.

2.3. Halk Kütüphaneleri

Cumhuriyet döneminden sonra Halkevleri ve köy enstitülerinin gelişimi ve değişimi ile ortaya çıkan Halk Kütüphaneleri; halka dil, din, ırk ve yaş gözetmeksizin bilgi ve hizmet sağlayan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Bu kuruluşlar bilgi merkezi ve alışverişi sağlayan mekânlardır (URL 2).

2012 yılında yayımlanan Kütüphane Hizmetleri Genelgesi'nde Halk kütüphaneleri; her yaş ve seviyedeki vatandaşların ücretsiz ve serbestçe ömür boyu yararlanabileceği, sadece kitap okunan ve ödünç alınan yerler değil, aynı zamanda çeşitli sosyal ve kültürel (konferans, açık oturum, panel, sergi vb.) faaliyetlerin de merkezi olması nedeniyle “Halkın Üniversitesi” olarak da nitelendirilen toplumsal bir kuruluş olarak tanımlanmaktadır.

Halk kütüphanelerinin amacı bireylerin bilgi gereksinimini karşılamak, boş zamanlarında dinlenmek ve çalışmak için bireysel ya da gruplar halinde gelen kullanıcılara çeşitli ortamlarda kaynak ve hizmet sunmaktır (IFLA, 2001). Bu yapıların ortak hedefi halka açık ve kolay erişim olması, halkın eğitimine destek olması, topluma sosyal ve kültürel alanlar sunarak hizmet etmek istemesidir.

Halk kütüphaneleri; toplumun okuma alışkanlığı kazanması ve geliştirmesini, çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmesini, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasını, toplumda sanata, bilime ve kültürel mirasa karşı bilincin oluşmasını, yazılı eserlerin toplanması, saklanması,

paylaşılması ve geleceğe aktarılmasını, kültürler arası iletişimin geliştirilmesine katkı sağlar (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

Halk kütüphanelerinin kullanımında görsellik ve mekânsal işlevsellik önemli bir yer tutmaktadır. Belirlenen standartlar ve tasarım kriterlerine göre halk kütüphaneleri;

- Kent merkezinde herkesin erişebileceği bir konumda düşünülmeli,
- İç ve dış mekân özellikleri açısından estetik ve ilgi çekici olmalı,
- Renk ve doku kriterleri açısından iç mimari özelliklere sahip olmalı,
- Doğal ve yapay aydınlatma uygun ve nitelikli olmalı,
- Ergonomik açıdan uygun donatı elemanları seçilmeli,
- Tasarım kriterleri (form, denge, uyum, birlik, çeşitlilik, ritim, vurgu, işlevsellik vb.) göz önünde bulundurulmalı,
- Tasarım bulunduğu bölgenin kültürel ve ekonomik kriterlerine uygun olmalıdır (Hazırlar, 2004).

Dolayısıyla günümüz halk kütüphaneleri geçmişteki gibi sadece kitap ve bilgiyi değil; aynı zamanda müzik, film, resim, tiyatro vb. alanlarda da topluma hizmet vermektedir (Şekil 6).



Şekil 6. İsveç Umeå Kent Kütüphanesi'nde (2014) Bulunan Sosyal Mekânlar (Svobodová, 2016)

1994'te yayımlanan IFLA ve UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi'ne göre kütüphane binası ve hizmetleri bulunduğu yerdeki yerel toplulukların ihtiyacına göre uyarlanmalıdır. Halk kütüphaneleri kent içerisindeki konumu ve farklı kullanıcılara hitap edecek şekilde sahip olduğu içeriği ile toplumda kütüphane kültürünün yerleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Erişilebilir bir halk kütüphanesi; şehir veya kasaba meydanında, bir alışveriş merkezinin yakınında, sağlık ve vatandaşlara danışma bürosu gibi diğer hizmetlerle ilişkili konumlanmalıdır (John, 2016). Bunun yanı sıra son zamanlarda halk kütüphanelerinin iç ve dış mekân tasarımı kullanıcının konforu ve dikkatini çekmek için kütüphanede bulunan derme içeriği kadar önemli olmaya başlamıştır (Şekil 7) (Küçükcan,2010).



Şekil 7. 2004 yılında inşa edilen Seattle Halk Kütüphanesi Dış Cephe Tasarımı (Baran, 2013) ve Galatasaray Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi İç Mekân Tasarımı (Çevik, 2015)

2.3.1. Halk Kütüphaneleri ile İlgili Standartlar

2.3.1.1. IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)

IFLA 1927’de kütüphane dernekleri, kütüphaneler ve kütüphanecilik bölümlerinin üyelikleri ile Hollanda kentinde kurulmuştur. Kütüphane kullanıcılarının kütüphane ve hizmet açısından çıkarlarını temsil etmek üzere öncülük eden uluslararası bir sivil toplum organizasyonudur. IFLA’nın amacı kütüphane ile ilgili her alanda anlayışın, tartışmanın, iş birliğinin ve gelişmenin yaşanmasına destek olmaktır.

1973’te IFLA Halk Kütüphaneleri Standartlarını yayınlamış, 1986’da bunun yerini Halk Kütüphaneleri İlkeleri almıştır. Bu ilke ve standartlar son zamanlarda teknoloji gelişimi ile birlikte yetersiz kalmıştır. Fakat her ikisinin de amacı tüm ülkelerde bulunan kütüphaneler için genel amaçları belirlemektir. Kütüphanelerin bulunduğu konum, iklim, nüfus vb. etkenlere bağlı olarak kullanıcı ihtiyacı ve kaynaklar değişim gösterdiğinden IFLA; ortak ilke ve standartlar belirlemek yerine, esnek öneriler sunmaktadır. IFLA, halk kütüphanelerinde kullanıcı türü, erişim, mekân organizasyonu ve donatı gibi etkenlere mimari açıdan önerilerde bulunmuştur (IFLA, 2001). Bunlardan bazıları aşağıda verilmektedir.

- Ulusal-bölgesel kütüphaneler, araştırma-ihtisas kütüphaneleri, özel kütüphaneler ve okul kütüphaneleri ile ilişkili olacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Toplu etkinliklerin yapıldığı alışveriş, kültür ve kongre merkezlerine yakın yerde konumlanmalıdır.
- Engelli kişilerin binaya giriş ve bina içerisindeki sirkülasyonları için yerel, ulusal ve uluslararası standartlara uyulmalıdır.
- Bulunduğu bölgede yaşayan her yaşta insanın ulaşabileceği, değişen ve gelişen hizmetlere kolaylıkla uyarlanabilecek nitelikte esnek mekânlar tasarlanmalıdır.
- Çocuk, genç yetişkin, yetişkin ve aile kullanımı için özelleşmiş mekânlar oluşturulmalıdır. Serbest okuma, bireysel ve grup çalışması ve okuyucu oturma odaları için sessiz ve sesli mekânlar tasarlanmalıdır.
- Kütüphane içerisinde bilgi edinme ve korumanın yanı sıra halkın kullanabileceği toplantı ve seminer salonları, sergi alanları, medya gösterileri ve görsel-işitsel etkinlikler için alanlar düşünülmelidir.
- Bilgisayar ile çalışma alanı, yemek yeme ve dinlenme yerleri, fotokopi odaları, birebir görüşme yapılabilecek görüşme odaları oluşturulmalıdır. Ayrıca daha büyük kütüphanelerde halka açık çay salonları kullanıcı sayısını artırmada etkili olabilir.
- Dış cephe tasarımı, nitelikli aydınlatma ve yönlendirme tabelaları ile belirtilmelidir.
- Kütüphane girişi kullanıcının en fazla gelmesi beklenen tarafında kolaylıkla algılanabilir şekilde tasarlanmalıdır.
- İç ve dış tasarımda basamak kullanımından olabildiğince kaçınılmalıdır. İki ya da çok katlı kütüphanelerde girişe yakın yerlerde çocuk arabaları ve tekerlekli sandalyelerin girebileceği asansörler bulunmalıdır. Çocuk kütüphanesi bölümü yakınında çocuk arabası park yeri düşünülmelidir.
- Raflar kapaksız ve kullanıcıların erişebileceği yükseklikte olmalıdır. Bütün raflar ayarlanabilir olmalı; gerektiğinde taşınabilmesi için isteğe göre kilitlenebilir tekerlekler kullanılmalıdır.
- Özel araçlarla gelen kullanıcılar için kütüphane önünde ya da yakınında güvenli ve iyi aydınlatılmış park yeri olmalıdır. Engelli araç park yeri de düşünülmelidir. Kullanım yoğunluğuna göre bisiklet park yerleri oluşturulmalıdır.

2.3.1.2. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından Halk kütüphanelerinde verilen hizmetlere yönelik yeni Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği hazırlanarak 11.01.2012 tarihinde Resmi Gazete ’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmeliğin amacı bakanlığa bağlı halk, çocuk, okul kütüphanelerinin kuruluş, görev ve hizmetler ile yönetimine ilişkin esasları düzenlemektir.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği Madde 11’de bina ilke ve standartlarına yer verilmiştir. Bu ilke ve standartlar yer seçiminde dikkat edilecek ölçütler, bina büyüklüğü, konumu, kullanıcı türüne göre hizmetleri kapsamaktadır. Bu maddeye göre;

- a) Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının yer seçiminde nüfusun en az 50.000 olma koşulu aranır.
- b) Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının alan büyüklüğü şube kütüphaneleri için en az 500 m², merkez kütüphaneler için en az 1.200 m² olmalıdır.
- c) Bina yapımı için uygulanacak proje seçiminde nüfus, iklim koşulları, bölgenin tarihi ve mimari dokusu, eğitim ve gelişmişlik düzeyi dikkate alınır.
- ç) Kütüphane binası kent merkezinde ya da en fazla 3 km uzaklıkta ve erişimi kolay bir yerde konumlanmalıdır.
- d) Binanın kütüphane hizmetleri açısından amaç ve standartlara uygun olması sağlanır.
- e) Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden tam olarak yararlanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanır.

2.3.2. Halk Kütüphanelerinin Değişimini Etkileyen Faktörler

Bilimsel ilerleme ve teknoloji gelişimi geleneksel kütüphanelerin mimari planlama karakteri ve faaliyetlerinin yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Geleneksel kütüphaneler toplumun bilgiye erişiminde ve kullanımındaki gereksinimlerini karşılayamamaktadır (Pupeliene, 2004).

Kütüphanelerin "bilgi sahibi" olma rolü günümüzde "bilgi portalı"na dönüşmektedir. Bu dönüşüm kütüphanelerin tasarımlarını etkilemektedir. Bilişim teknolojisinin gelişimi bilgi ortamlarının, kullanıcıların ve materyallerin akışını hız, yön, erişim, süreklilik gibi kriterler açısından önemli bir şekilde etkilemektedir. Artık rafların boyutu ve depolama alanları için devasa büyüklüklere ihtiyaç duyulmamaktadır. Kütüphanelerde ses, video ve animasyon gibi ürünlerin teknolojik gelişimlere bağlı olarak multimedya şeklinde sunulması farklı mekân ve donatıların oluşmasına imkân tanımaktadır.

Günümüzde yazılı materyallerin hızlı bir şekilde çoğalması nedeniyle depolama alanları birçok değişiklik yaşamış ve gelişmişliğine göre kütüphanelerde otomatik depolama sistemleri kullanılmaktadır (Şekil 8). Gelecekte de yüksek bilgi teknolojisi ile bilgi ortamlarının büyümesi, depolama alanlarının biçiminin değişmesi ve depolama alanlarının küçülmesi beklenmektedir (Pupeliene, 2004).



Şekil 8. North Carolina State Üniversitesi James B. Hunt Jr. Kütüphanesi Robotik Kitap Dağıtım Sistemi (John, 2016)

Teknoloji gelişimi ile birlikte bilgiye internet aracılığıyla erişim sağlanabilmektedir. Dolayısıyla bu durum kütüphane kullanıcı sayısının azalmasına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra internet insanları daha fazla "mobil" yapmakta ve yeni mekân arayışları ortaya çıkmaktadır. İnsanlar halk kütüphanesinde rahat hareket edebilecekleri, işlerini yapabilecekleri, arkadaşları ile vakit geçirebilecekleri alanlar istemektedir (Şekil 9). Bu nedenle kütüphaneler interneti de kullanarak kullanıcılarına imkânlar sağlamalıdır (John, 2016).

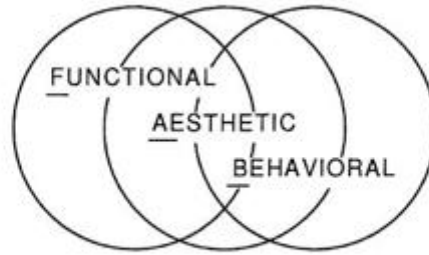


Şekil 9. Seattle Halk Kütüphanesi Bilgisayar Kullanım Alanları (Baran, 2013) ve Finlandiya Oulunkyla Kütüphanesi Bireysel Çalışma Alanları (Riquelme, 2013)

2.4. Halk Kütüphanelerinde Mekânsal Program ve Okuma Salonları

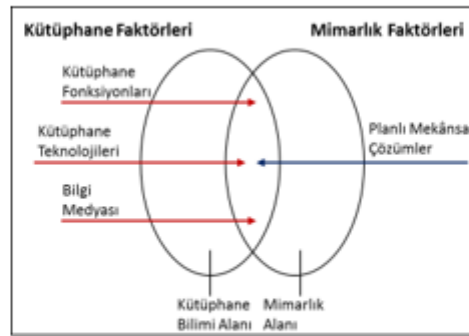
Belirli bir amaca yönelik oluşturulması gereken mekânın ya da mekânların biçimlendirilmesine, mekânların düzenlenmesine mekânsal organizasyon denilmektedir. Mekânsal organizasyonun, karşılması gereken ihtiyaçların tam olarak belirlenmesi ile başlamaktadır. Belirli amaç ve fonksiyonlara sahip olan birimler fiziksel bir bütünü oluşturmaktadır (Onat, 1990).

Bir ürün ortaya çıkana kadar düşünsel ve fiziksel birçok aşamadan geçer. Kullanıcı odaklı yürütülen süreçte ürünün fonksiyonel ve görsel olarak etkileyici olması gerekmektedir (Şekil 10). Bu süreçte mekânsal organizasyon modelini oluşturmak için aşamalar birbiri ile ilişkili ve sistematik bir şekilde ilerlemektedir. Bu aşamalar planlama, programlama, tasarlama, inşa etme, kullanım ve yeniden değerlendirmeden oluşmaktadır (Preiser & Vischer, 2005).



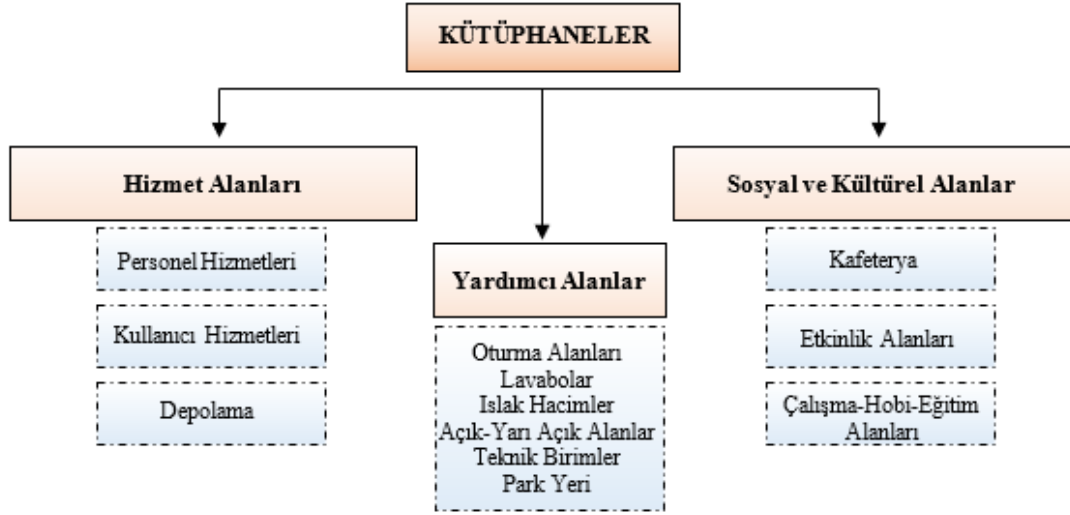
Şekil 10. Tasarım (Lancaster, 1987)

Kütüphanelerin ise planlanan mekânsal çözümlerini analiz etmek ve genel karakterlerini tespit etmek gelecekteki modern kütüphaneler için yol gösterici olması açısından önemlidir. Kütüphane ve çevresi, şehir planlama, mimarlık, mühendislik, tasarım ve kütüphane bilimleri ilkelerini izleyerek sistematik olarak geliştirilmelidir (Jakovlevas-Mateckis'den akt Pupeliene, 2004). Kütüphane yapıları planlama süreci kütüphane faktörleri ve mimarlık bilimi faktörleri çevresinde gelişim göstermektedir (Şekil 11).



Şekil 11. Kütüphane Bilimi ve Mimarlık Bilimi Etkileşimi (Pupeliene, 2004)

Halk kütüphaneleri eğitim, bilgi, kültür ve boş zamanları değerlendirme işlevi olmak üzere dört ana işleve sahiptir. Bu işlevlere göre günümüzde halk kütüphaneleri mekânsal program alanları olarak; hizmet mekânları, sosyal ve kültürel alanlar ve yardımcı alanlar olmak üzere üç temel grupta toplanmaktadır (Pupeliene, 2004) (Şekil 12).



Şekil 12. Halk Kütüphanesi Bölümleri

Halk kütüphanesi binasının genel olarak %60-65'ini hizmet alanları, %30-35'ini sosyal ve kültürel alanlar ve %10-20'sini yardımcı alanlar oluşturmaktadır (Pupeliene, 2004) (Şekil 13).



Şekil 13. Halk Kütüphanesi Mekân Büyüklük Oranları (Pupeliene'nin rakamsal verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.)

Erişim yönünden incelendiğinde kütüphane binaları açık erişim, kontrollü erişim ve sınırlı erişimin sağlandığı alanlar olarak üç grupta tanımlanmaktadır (Şekil 14). Kütüphane mekânları planlanırken erişim derecesi göz önünde bulundurulmalı; kullanıcı profili, koleksiyon ve personel arasındaki iletişime göre düzenlenmelidir. Alanlar arasında bağlantılar olmalıdır. Kütüphane kullanıcıları yardımcı alanlara yönlendirme ile kolaylıkla ulaşabilmeli; depolama ve yönetim alanlarından uzak olmalıdır.



Şekil 14. Halk Kütüphanesi Mekânlar Arası Erişim

3. HALK KÜTÜPHANELERİNDE OKUMA SALONLARI MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ

Tarih boyunca insanların kütüphanelere gelmelerinin temel nedeni okumaktır. Dolayısıyla kütüphanelerin ana mekânı kontrollü erişimin sağlandığı okuma salonlarıdır (Şekil 15). Okuma salonları günümüzde danışma, personel odası, yazıcı-tarama, yeni gelen eserleri sergileme, ödünç verme birimlerinin fonksiyonel bir şekilde bütünleşmesi ile okuma bölümünü oluşturmaktadır.



Şekil 15. Liverpool Merkez Kütüphanesi Okuma Salonu (Svobodová, 2016)

Bulduğu kütüphaneye göre biçimlenen okuma salonları raf, masa, sandalye gibi donatı elemanlarından oluşmaktadır. Okuma salonlarına ulaşım doğrudan ya da düşey sirkülasyon elemanları ile sağlanmalıdır. Okuma salonları diğer mekânlara göre sessiz mekânlardır. Dolayısıyla kütüphane içerisinde sosyal ve kültürel mekânlarla ilişkili olmalı fakat gürültünün gelmeyeceği bir yerde konumlanmalıdır.

Okuma salonları çocuk, genç, genç yetişkin, yetişkin, multimedya, özel okuma, rezerv eserler, yazma nadir eserler, dijital arşiv ve kent arşivi bölümleri olarak materyal içeriğine göre farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma mekân biçimini, düzenini ve donatı elemanlarının boyutlarını doğrudan etkilemektedir. Her okuma salonu ergonomik açıdan hizmet ettiği yaş grubuna uygun mekân ve donatılardan oluşmalıdır (Şekil 16).



Şekil 16. Kanada Vancouver Kütüphanesi Çocuk Bölümü Okuma Salonu ve Halifax Kütüphanesi Okuma Salonu (John, 2016)

En çok aydınlık olması gereken yerler okuma salonlarıdır. Bu mekânda ışık doğru açıdan ve yeteri düzeyde gelerek gözü yormamalıdır. Doğal aydınlatmanın erişim sağlayamayacağı yerlerde yapay aydınlatma kullanılmalıdır (Şekil 17). Doğal aydınlatmadan tam verim almak için masa ve sandalyeler pencere kenarında konumlandırılmalıdır. Kütüphanelerde raf yerleşimi ışık açısına göre düzenlenmektedir. Okuma salonu doğal aydınlatma ile aydınlatılıyorsa raflar genellikle doğrudan güneş ışığından kaçınmak için pencerelerden olabildiğince uzağa yerleştirilmelidir (Prakumthong, 2014). Raf düzenlemesinde sağır duvarlar ya da doğal ışığı kapatmayacak alanlar tercih edilmelidir. Işıktan alınan verimin yüksek olması için tavan, duvar ve zemin açık renkli tercih edilmelidir (Zahoar'dan akt. Hazırlar, 2004). Masalarda yapay aydınlatma elemanları ve priz bulunmalıdır.



Şekil 17. Strazburg Üniversitesi Kütüphanesi ve Freiburg Üniversitesi Kütüphanesi Okuma Salonu (John, 2016)

Okuma salonları esnek mekân olmalıdır. Raflar kilitlenebilir tekerlekli raflar sayesinde gerektiğinde hareket edebilmelidir (IFLA, 2001). Okuma salonları raf dizilimi günümüzde her kütüphanede birçok etkene bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Her kütüphanede rafların ortak özellikleri kullanıcı türüne göre sağlam ve nitelikli olmalarıdır. Kütüphane materyallerinin ağırlığını taşıyabilecek kadar ve tasarım ve renk olarak standartlaştırılmıştır. Fakat çocuk bölümü okuma salonlarında sivri köşeler ve sert malzeme kullanımından kaçınılmalıdır. Okuma salonlarında kullanıcıların konforu göz önünde bulundurularak birden fazla tasarım sandalye kullanılmalıdır (Prakumthong, 2014)(Şekil 18).



Şekil 18. Finlandiya Oulunkyla Kütüphanesi Okuma Salonu Donatıları (Riquelme, 2013)

3.1. Okuma Salonlarının Değişim ve Gelişimi

Tarih boyunca toplum değiştikçe okuma odaları ve diğer sosyal kütüphaneler özel ve imtiyazlı kuruluşlardan kurumlara uzaklaşarak halka hizmet etmeyi amaçlamıştır (Prakumthong, 2014). Bu süreçte okuma odaları sadece yönetim ve hizmet anlayışında değil mekân boyutu, mekânsal organizasyonu ve donatılarında da değişim ve gelişime uğramıştır. Teknoloji etkisi ile gelecekte değişmeye devam edeceği öngörülmektedir.

Osmanlı döneminde medreselerde bulunan kütüphaneler tek oda içerisinde duvar nişlerinde bulunan kitaplardan, zeminde ise okumak için oturlan hasır ve minderden oluşmaktaydı. Aydınlatma kare planlı oda etrafında bulunan pencerelerden sağlanmaktadır. Bu dönemde yapılan cami, esnaf, müstakil vb. kütüphanelerde medrese kütüphaneleri ile aynı mekân ve donatı özelliklerine sahiptir.

1932 yılında açılan Halkevi binasında kütüphaneler modern mimarinin etkisini göstermektedir. Bina formuna göre biçimlenen kütüphane genellikle kare ya da kareye yakın formdadır. Odanın sağır duvarlarında kitaplıklar; ortada dikdörtgen biçimde büyük bir masa ve sandalyeler bulunmaktadır. Aydınlatma dikdörtgen pencerelerden sağlanmaktadır. Halkevi binası kütüphanesi genellikle sessiz bir alanda konumlanmış ve ayrı bir giriş verilmiştir.

20. yy ikinci yarısında açılan halk kütüphaneleri önceki dönemlere kıyasla çok fonksiyonlu yapılarıdır. Açık raflar okuma salonu duvarları çevresinde ve salon içerisinde birbirine paralel olacak şekilde dizilmiştir. Okuma masası ve sandalyeleri raflar arasında bulunmaktadır. Aydınlatma bir diğer taraftaki büyük pencerelerden sağlanmaktadır (Prakumthong, 2014).

21. yüzyılda birçok etkene bağlı olarak halk kütüphanelerinin mimarisi karmaşık fonksiyonlu çok katlı yapılara dönüşmüştür. Dolayısıyla okuma salonlarının mekân düzeni, donatı elemanları ve işlevi değişime uğramaktadır (Şekil 19).



Şekil 19. Ireland Cregan Kütüphanesi Okuma Salonu Kat Planı ve Raf Düzeni(John, 2016)

Okuma salonlarında esnek mekân anlayışı geliştirilmekte ve sadece okuma amaçlı değil bireysel çalışma salonu olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle okuma salonlarında yapay aydınlatma, priz ve internet hizmeti verilmektedir (Şekil 20).



Şekil 20. Oxford Brookes University Headington Kütüphanesi Okuma Salonu (John, 2016)

Günümüz kütüphane okuma salonlarında raf kullanımını artırmak için özel yapım raflar kullanılmaktadır. Raflar kullanıcı türüne göre uygun ölçülerde; gerektiğinde hareket edebilecek şekilde tasarlanmaktadır. Tüm kütüphanelerde raf düzeni mekân boyutu, aydınlatma ve kullanıcı türüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Prakumthong, 2014) (Şekil 21). Bunlar;

- Geometrik olarak düzenlenebilir: Kullanıcılara okurken gizlilik sağlamak ve bireysel konfor sunmak için genellikle kare ve dikdörtgen biçimde bölümler oluşturulmaktadır.
- Birbirine paralel olacak şekilde düzenlenebilir: Kullanıcıların aradıkları materyalleri kolayca bulmalarını sağlamak için aralarından kullanıcıların kolayca geçebileceği ölçülerde sıralı şekilde konumlandırılmaktadır.
- Organik formlar kullanılarak düzenlenebilir: Kullanıcılara monoton okuma salonu çizgisinden çıkarak farklı düzenleme kalıpları ile eğrisel formlarda merak uyandıran raflar tasarlanmaktadır.



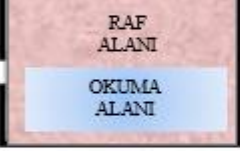







Şekil 21. DOK Halk Kütüphanesi, Hague Halk Kütüphanesi, Almere Halk Kütüphanesi Raf Düzeni
(Prakumthong, 2014)

4. DEĞERLENDİRME

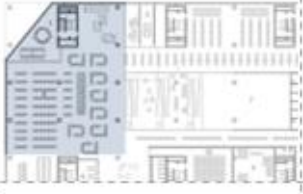

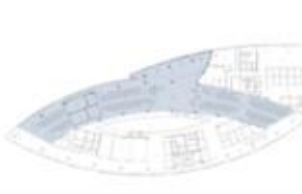









Çalışma kapsamında, kütüphane yapıları geçmişten günümüze değişim ve gelişim süreci belirlenen standart, ilke ve tasarım kriterleri çerçevesinde kullanıcı türü, mekân organizasyonu, mekân düzeni/donatı elemanları ve aydınlatma yönünden incelenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Tarih Boyunca Okuma Salonlarının Değişim ve Gelişimi

	Osmanlı Dönemi Kütüphaneleri	Halkevi Binası Kütüphanesi	20. Yüzyıl Halk Kütüphaneleri	21. Yüzyıl Halk Kütüphaneleri
Kullanıcı Türü	<ul style="list-style-type: none"> Genç Yetişkin Yaşlı 	<ul style="list-style-type: none"> Genç Yetişkin Yaşlı 	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk Genç Yetişkin Yaşlı 	<ul style="list-style-type: none"> Bebek Çocuk Genç Genç Yetişkin Yetişkin Yaşlı
Mekân Organizasyonu	Tekil Mekân <ul style="list-style-type: none"> Okuma Odası 	Tekil Mekân <ul style="list-style-type: none"> Okuma Odası 	Çok Fonksiyonlu Mekân <ul style="list-style-type: none"> Okuma Salonu 	Karmaşık Fonksiyonlu Mekân <ul style="list-style-type: none"> Okuma Salonu Bireysel/Grup Çalışma Alanı
Mekân Düzeni / Donatı Elemanları				
				
Aydınlatma	Doğal Aydınlatma -Küçük Pencereleler	Doğal Aydınlatma -Dikdörtgen Pencereleler	Doğal Aydınlatma -Büyük Pencereleler Yapay Aydınlatma	Doğal Aydınlatma -Şeffaf Cepheleler Yapay aydınlatma -Masa Lambaları -Tavan ve Duvar Işıklandırması

21. yüzyıl halk kütüphaneleri okuma salonları tasarımı raf dizilimi, oturma elemanları ve çalışma düzlemi çeşitliğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu dönemde esnek mekân anlayışına uygun bir şekilde yapılmış olan üç halk kütüphanesi okuma salonları yapı içindeki konumu, raf dizilimi ve donatı elemanları açısından incelenmiştir (Tablo 2). İncelenmek üzere seçilen Hollanda, Finlandiya, Kanada halk kütüphaneleri; buldukları bölgede kent merkezinde bulunmaları, mekânsal olarak büyüklüklerinin benzer olmaları, son dönemde yapılmış olmaları, farklı mekân düzeni, raf dizilimi ve donatı elemanlarına sahip olmalarından dolayı ele alınmıştır. Bu kütüphaneler IFLA, Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği ve yapılmış diğer çalışmalarda belirlenen tasarım kriterleri ve standartlara göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 2. 21. Yüzyıl Halk Kütüphanesi Okuma Salonlarında Esnek Mekân Anlayışı

	DOK Halk Kütüphanesi (2006)	Almere Halk Kütüphanesi (2009)	Calgary Halk Kütüphanesi (2018)
Mekân Düzeni			
Raf Dizilimi	 Geometrik Dizilim	 Organik Dizilim	 Paralel Dizilim
Donatı (Çalışma Düzlemi / Oturma Elemenleri)			
			

5. SONUÇ

Kütüphaneler Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar birçok etkene bağlı olarak değişim ve gelişim göstermiştir. Osmanlı Dönemi'nde tekil bir mekândan oluşan okuma odası Cumhuriyet'in ilanı, modernleşme çabaları ve eğitim sisteminin değişmesi ile birlikte yetersiz kalmış; 1932 yılında açılan halkevi binası kütüphanesi kurulmuştur. 1950'li yıllardan itibaren Halkevi binasının gelişerek çok fonksiyonlu bir yapıya dönüşmesi halk kütüphanesini oluşturmuştur. 20. yüzyıl halk kütüphaneleri, bilimsel ilerleme ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte sosyal ve kültürel mekânların, açık ve yarı açık alanların, farklı mekân düzenlerinin bulunduğu yapılara dönüşmüştür. Bu değişim ve gelişimden en çok kütüphanelerin ana mekânını oluşturan okuma salonları etkilenmektedir. Karmaşık fonksiyonlu yapılar olan 21. yüzyıl kütüphanelerinin okuma salonları sahip oldukları birimler, raf dizilimi ve donatı elemanları ile esnek tasarım anlayışına sahip mekânlardır.

Çalışma kapsamında, halk kütüphanesi ve okuma salonlarının geçmişten günümüze mekân ve donatılarının değişimi IFLA ilkeleri, Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde belirlenmiş standartlar ve yapılmış diğer çalışmalardan toplanan tasarım kriterleri çerçevesinde tespit edilmiştir. Halk kütüphaneleri ve okuma salonları gelişimi analiz tablosu yapılarak değerlendirilmiştir. 21. yüzyıl halk kütüphaneleri esnek tasarım anlayışı bu dönemde yapılmış olan üç nitelikli kütüphane üzerinden değerlendirme tablosunda karşılaştırmalı olarak anlatılmıştır. Yapılan bu çalışma ile 21. Yüzyıl halk kütüphaneleri okuma salonlarının esnek mekân anlayışına bağlı olarak; mekân büyüklüğünün arttığı, bireysel ve grup çalışma ortamlarının oluştuğu, farklı raf dizilimleri ile farklı mekân arayışlarının ortaya çıktığı, raf diziliminin mekân düzenini belirlediği, oturma elemanının "sandalye" tanımından çıkarak farklılaştığı, çalışma düzlemi elemanlarının boyutları ve tasarımının değişim gösterdiği, aydınlatma elemanlarının farklılaştığı ve hacimsel olarak farklı bir boyuta geçtiği söylenebilmektedir.

Sonuçta bu çalışmanın ülkemizde henüz gelişmekte olan mevcut halk kütüphaneleri ve ileride yapılması hedeflenen halk kütüphanesi yapıları için mekân düzeni, mekân organizasyonu ve donatı elemanları açısından yol göstereceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anameriç, H. (2006). İstanbul Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 195-202.
- Baran, R. A. (2013, Şubat). The Seattle Public Library: Re-Interpretation Of Library Program. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Çetin, S., & Kahya, A. (2017). Kırdı Bir Modernleşme Projesi Olarak Köy Enstitüleri: Aksu ve Gönen Örnekleri Üzerinden Yeni Bir Anlamlandırma Projesi. *METU JFA*, 133-162.
- Çevik, E. (2015, Ekim 1). Kütüphanelerde Fiziksel Ortam ve Kullanıcı Memnuniyeti: Örnek Bir Uygulama Galatasaray Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Durukan, A. (2006, Kasım). Cumhuriyet'in Çağdaşlaşma Düşüncesinin Yaşama ve Mekana Yansımaları: Halkevi Binaları Örneği. *Doktora Tezi*. İstanbul.
- Eroğlu, B. (1990). Bazı Örnekleri ile Anadolu'da Tarihi Türk Kütüphane Mimarlığı. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya.
- Erünsal, İ. (2015). *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*. Timaş Yayınları.
- Hazırlar, M. A. (2004, Ağustos). Halk Kütüphanelerinde İç Mimari. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- IFLA. (2001). The Public Library Service: IFLA/UNESCO Guidelines for Development. München, Almanya: Philip Gill.
- John, G. (2016). *Designin Libraries in 21st Century*. İngiltere.
- Küçükcan, B. (2010). Bilgiyi Toplama Mekanı: Kütüphane Binaları. *Mimarist*, 55-59.
- Lancaster, F. (1987). *Library Trends*. Amerika Birleşik Devletleri: Dahlgren, Anders C.
- Onat, E. (1990). *Mekansal Organizasyonlarda İhtiyaç Programlaması*. Ankara: Teknik Yayınları.
- Oran, S. (1940). Konya Halkevi Binası Projesi. *Arkitekt*, 198-202.
- Prakumthong, K. (2014, August 15). Modern Public Library Buildings and Their Functions: A case of Three Public Libraries in the Netherlands. *MA Thesis*. Helsinki, Hollanda.
- Preiser, W. F., & Vischer, J. C. (2005). *Assesing Building Performance*. London.
- Pupeliene, J. (2004). Conceptual Principles of the Planning of Modern Public Libraries. *Article in LIBER Quarterly*.
- Riquelme, P. (2013). The Helsinki Public Library "Re-thinking the public library". *Aalto University Master of Arts Thesis Department of Design*. Helsinki, Finlandiya.
- Svobodová, M. (2016). New Library Buildings in Europe. *Foreword to the LIBER Architecture Group Documentation 2016* (s. 76-85). LIBER.
- [URL-1] Erünsal, İsmail E., Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, *KÖPRÜLÜ KÜTÜPHANESİ İstanbul'da Divanyolu'nda XVII. yüzyılın sonlarında kurulan kütüphane*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/koprulu-kutuphanesi> adresinden alındı, [Ziyaret Tarihi: [24.12.2019]
- [URL-2] Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, *Halk Kütüphanelerinin Kurulması, Genelge 1986-21*, <https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-14793/genelge-1986-21-halk-kutuphanelerinin-kurulmasi.html> adresinden alındı, [Ziyaret Tarihi: [25.12.2019]